

Casas tuatschinas en miniatura

Interessanta exposiziun speciala el Museum La Truaisch a Sedrun

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Il Museum La Truaisch a Sedrun ei enconuschents per sias exposiziuns specialas. Questa stad dat el spazi a baghetgs tuatschins construi en miniatura. Leutier expone el plans da differents projects realisai, mo era buca realisai sco per exempel il lag da fermada ella Val d'Ursera.** Igl onn 2001 ei Albert Cavegn-Deplaz morts. Ils davos onns da sia veta eis el sefatschentaus intensivamein dalla construcziun da casas, clavaus, mo era capluttas dalla Val Tujetsch en miniatura. El ha realisau plirs baghetgs en ina grondezia 1:20. «Quels objects ein stai deponi entochen ussa tut el tschelau. Nus essan stai dil meini che quels stoppien exnum vegnir mussai alla publicitad ed havein survegniu persuerter il consentiment da sia consorta *Maria*», di *Tarcisi Hendry*, il president dalla cumissiun dil museum.

L'idea era in entir vitg

In'egliada el faner el curtgin dil Museum La Truaisch a Sedrun fa surstar. Ils baghetgs dad Albert Cavegn-Deplaz ch'ei exponi cheu ein d'ina perfecziun e bellezza extraordinaria. Ins pudess tertgar ch'ei seigi baghetgs vers, gest construi. Igl artist ha nezegiau per la construcziun da quels ils materials usitai pils baghetgs reals. Denter quels materials sesanfla oravontut lenn. Quei material indigen era derasaus pli baul sisum la Surselva per la construcziun da baghetgs. La lavur en tut detagl vid quels edificis muossa che Cavegn fageva quei buca mo el temps liber. Sco Hendry relata ha el luvrau l'entira ve-

ta ella branscha da baghegiar. Igl'emprema baghetg realisau en miniatura ei in clavau staus. El ei denton staus in object senza referenza. L'emprema imitaziun ei allura la casa da Franz Loretz-Schmid a Surrein stada. «El ha documentau la casa cun numerusas fotografias, mesirau ella e la fin finala construi ella schuber e bein cun material autentic. Il Beti – sco el vegneva numnaus pil pli – ha sespruau da construir ses models tenor lur originalitad, pia cun lenna veglia e tetg da slondas. Per sia emprema casa ha el basignau ver 420 uras», di Hendry. Sia idea era en sesez da construir in entir vitg en miniatura inclusiv glied, animals e menadira ni era fontaunas, chischners e gagliners. Ils ba-

ghetgs ch'el ha realisau ils davos onns da sia veta fuorman la finfinala praticamein in tal. «Forsa daventa aschia in vitg tonaton aunc realitad cun agid d'altres persunas. Nus savessen era s'imaginar da mussar ils objects permanentamein el faner dil museum», di Hendry.

In dun tut special

Cavegn ei seconcentraus specialme in sin casas veglias. El ha denton era realisau ina miniatura dalla capluta da Nossadunna a Zarcuns. Ils detagls da quella – oravontut il clutger – muossan cun tgei dun tut aparti e cun tgei pazienza che Cavegn ha luvrau vid ses objects. In'egliada pli pigiva sin quels objects fascinescha e

muossa la carezia per finezias. In auter interessant object imitau ei il clavau dil schuldau a Dieni. Quei clavau ei enconuschents per la pictura dil schuldau, manglegiaus d'in luvrer talian che luvrava vid la construcziun dalla Via Alpsu il temps ch'el clavau ei vegnius baghegius. Il maletg muossa in schuldau garibaldian. Albert Cavegn-Deplaz ha viviu da 1931 entochen 2001. Suenter igl'emprendissadi sco miradur ha el frequentau la scola da polier. El ei staus engaschus professionalme in differents loghens. Entgins onns ha el schizun giu sez in'interpresa da construcziun auta e bassa. Siu engaschament professional ha el terminau sco polier tier l'interpresa Murer. Igl

onn 1966 ha el maridau la giuvna Maria Deplaz da Rueras. In buob e duas buobas ein stai la ventira dalla famiglia.

Interessants documents

Medemamein questa stad muossa il Museum La Truaisch a Sedrun en sia sala plans vegls ord igl archiv communal. Da veser ein denter auter ils plans dils aqueducts da Sedrun 1929, Gonda e Camischolas 1931, Rueras 1931 ni era dalla Viafier Furca Alpsu 1912 sco era las punts da Surrein a Rueras 1914 e dil Rein a Cavoriga 1922. Fetg interessants ein ils plans davart l'Ovra hydraulica Ursera dils onns 1943/44. Avon che las ovras hydraulicas sisum la Surselva vegnien realisadas dall'Ovra electrica Reinanteriur existeva numnadamein in project per rimnar tuttas auas sin intschess dallas vischnaucas da Tujetsch, Medel e Mustér e da menar ella en cavernas ella Val d'Ursera. Cheu era ei previu in grond lag da fermada, ils vitgs – denter els Andermatt – fussen vegni unfri persuerter. Ina novaziun ha il Museum La Truaisch pils pli pigns, respectivamein pils geniturs. Tina e Toni – duas figuras creadas dil pictur-artist *Linus Flepp* da Mustér – meinan ils affons atras il museum. Cun agid d'in formular ston els scuvierer enqual caussa ed obtegnan lu persuerter ina cristalla.

Tarcisi Hendry cun ina part dils baghetgs en miniatura realisai dad Albert Cavegn-Deplaz. FOTO H. HUONDER

Il Museum La Truaisch a Sedrun ei aviarts il mardis ed il venderdis sco era l'emprema duochen allas 18.00. Gruppas san prender investa dil museum era ordeifer il temps d'avertura, annunzias per telefon 081 949 13 43 ni museum@tujetsch.ch